

Висновки і перспективи подальших розвідок. Отже, впровадження запропонованої моделі підготовки майбутніх вчителів трудового навчання та технологій до проведення професійних проб з учнями 8-9-х класів суттєво покращить всю фахову підготовку майбутніх вчителів. Детальніше питання методики такої підготовки буде розглянуто нами в наступних публікаціях.

ЛІТЕРАТУРА

1. Біблія. Українське біблійне товариство. – К.: Україна, 2006. – 1252 с.
2. Мизинцев В.П. Применение моделей и методов моделирования в дидактике / В.П. Мизинцев. – М.: Педагогика, 1977. – 218 с.
3. Пометун О.І. Теорія практика послідовної реалізації компетентнісного підходу в досвіді зарубіжних країн / О.І. Пометун // Компетентнісний підхід у сучасній освіті: Світовий досвід та українські перспективи: [б-ка з освітньої політики]; під заг. ред. О.В. Овчарук. – К.: К.І.С., 2004. – С. 16-25.
4. Сидоренко В.К. Функції моделювання у педагогічній діяльності / В.К. Сидоренко, К.О. Яровий // Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: зб. наук. праць; наук. записки РДГУ 2002. – №22. – С. 16-20.
5. Сухомлинський В.О. Розмова з молодим директором / В.О. Сухомлинський // Вибрані твори: В 5т. – К.: Рад. шк., 1976-1977. – С.393-626.
6. Турбович Л.Г. Информационно-семантическая модель обучения / Л.Г. Турбович. – Л.: Изд-во Ленин. ун-та, 1970. – 176 с.
7. Харламенко В.Б. Стан і проблеми професійної орієнтації учнів у роботі учителя трудового навчання / В.Б. Харламенко // Наукові записки РДГУ. збірник наукових праць. Оновлений 2001. – №15. – С. 126-130.
8. Штрофф В.А. Введение в методологию научного познания / В.А. Штрофф. – Л.: Наука, 1972. – 227 с.
9. Янцур М.С. Професійна орієнтація і методика профорієнтаційної роботи: Курс лекцій: навч. пос. / М.С. Янцур. – К.: Видавничий Дім "Слово", 2012. – 464 с.

А.И. ВОЙТКО. МОДЕЛИРОВАНИЕ ПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ ТРУДОВОГО ОБУЧЕНИЯ И ТЕХНОЛОГИЙ К ПРОВЕДЕНИЮ ПРОФЕССИОНАЛЬНЫХ ПРОБ С УЧЕНИКАМИ VIII-IX КЛАССОВ

Резюме. На основе анализа структуры и содержания профессиональной пробы построена модель подготовки будущих учителей трудового обучения и технологий к проведению профессиональных проб с учениками 8-9-х классов. Построенная нами модель включает в себя цель, задачи, содержание, принципы, формы, методы, средства, мотивы, результат, а также основные составляющие и три уровня в порядке сложности выполнения профессиональной пробы, каждый из которых предусматривает три направления - технический, ситуативный и функциональный.

Ключевые слова: моделирование, профессиональная проба, учитель трудового обучения и технологий, подготовка, образовательная область "Технология", основная школа, модель подготовки будущих учителей трудового обучения и технологий.

A.I. VOYTKO. MODELING PREPARATION OF FUTURE TEACHERS OF LABOR EDUCATION AND TECHNOLOGIES TO THE PROFESSIONAL TEST WITH STUDENTS VIII-IX GRADES

The summary. By analyzing the structure and content of professional test the model of training future teachers of labor training and technology for the professional trial with students 8-9 grades. Built our model includes goals, objectives, content, principles, forms, methods, means, motives, the result and the basic components and three levels in order of complexity professional tests, each of which has three areas - technical, situational and functional.

Key words: modeling, professional test, the teacher of labor training and technology training, educational field "Technology" primary school, training of the future teachers of labor training and technology.

Рекомендовано до друку.

Д-р. пед. наук, проф. І.С. Войтович.

Одержано редакцією 22.03.2017 р.

УДК: 378.147: [373.5.011.3 - 051:331]:004

О.М. ХОРОНЖЕВСЬКИЙ

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ ДО ФОРМУВАННЯ ОСНОВ ГІГІЄНИЧНОЇ КУЛЬТУРИ В УЧНІВ ОСНОВНОЇ ШКОЛИ З ВИКОРИСТАННЯМ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Резюме. В статті проаналізована проблема використання ІКТ в підготовці майбутніх вчителів технологій до формування основ гігієнічної культури в учнів основної школи. Визначені певні засади та підходи до вирішення цього питання.

Ключові слова: інформаційно-комунікаційні технології, професійна підготовка, гігієнічна культура, шум, вібрація, трудове навчання.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Гігієнічна культура – важливий компонент загальної культури, свідоме поведінка людини в питаннях організації гігієни з метою збереження здоров'я.

На теперішній день термін "освітні технології" тісно пов'язаний із сучасними інформаційно-комунікаційними технологіями (ІКТ). Сучасна освіта неможлива без застосування таких технологій. Аналіз педагогічної практики у ВНЗ дозволяє стверджувати, що процес їхнього впровадження нині протікає досить стихійно [6]. Однією з основних причин

такого стану справ є відсутність єдиної методології використання ІКТ у системі професійної підготовки фахівців [6].

В умовах становлення нових соціально-економічних відносин у нашій державі, інтеграції її до Європейського Союзу, входження у світовий освітній простір одним із основних завдань національної системи освіти є формування особистості з високою культурою праці. Культура праці є невід'ємною складовою культури особистості, а підвищення її рівня є показником ступеня реалізації потенційних можливостей індивіда, що й дає йому змогу досягти у трудовій діяльності вищих результатів, задоволення від яких стимулює до самореалізації, самовдосконалення, творчості. Значні можливості для надання допомоги учням у формуванні основ гігієнічної культури має вчитель технологій.

Інформатизація освіти створює передумови для впровадження у практику педагогічних розробок, що має забезпечити перехід до оволодіння вміннями і навичками самостійного здобуття нових знань, дає можливість підвищити рівень навчального процесу, забезпечує залучення до сучасних методів роботи з інформацією, інтелектуалізацію навчальної діяльності.

Основною формою трудового навчання школярів у загальноосвітніх навчальних закладах II ступеня (основна школа) є уроки технологій, які здійснюються з п'ятого класу. Тому вчителі трудового навчання покликані формувати в учнів знання, вміння та навички з беззастережного дотримання правил безпечної праці протягом усієї практичної діяльності учнів з метою забезпечення охорони їх здоров'я, при цьому одним із завдань є формування у школярів основ культури праці та гігієнічної культури. Однак, науково обґрунтованих положень про зміст роботи з формування гігієнічної культури учнів основної школи в процесі трудового навчання при підготовці майбутніх вчителів до цього часу не було розроблено.

Аналіз досліджень та публікацій. Аналіз науково-методичної літератури засвідчив, що проблема професійної підготовки вчителя була й залишається надзвичайно актуальною на сучасному етапі, а в роботах дослідників розкриваються все нові аспекти підготовки майбутніх педагогів до роботи в сучасній загальноосвітній школі.

Рівень майстерності вчителя технологій залежить від його здібності синтезувати знання з різних галузей науки й практики, структурувати їх, адаптувати до рівня сприйняття тим чи іншим класом та зробити ці знання надбанням учнів цього віку. Саме тому до програми підготовки вчителів технологій у вищих навчальних закладах необхідно внести зміни, які б дозволили майбутнім вчителям оволодіти саме тими знаннями й вміннями, які їм будуть потрібні в школі та дозволять на вищому професійному рівні виконувати завдання, які ставить перед ними зміст оновленої програми з трудового навчання.

Майбутній вчитель технологій, ще в рамках навчання у вищому навчальному закладі, повинен навчитися формуванню основ гігієнічної культури, формуванню вмінь з дотримання правил організації робочого місця, техніки безпеки, санітарно-гігієнічних вимог, технічної оснащеності шкільних майстерень.

Проблемам впровадження засобів ІКТ до навчального процесу, його дидактичним та методологічним аспектам присвячені дослідження Р. Гуревича [2], М. Жалдака [4], А. Коломійця [5]. Однак питання підготовленості майбутніх вчителів технологій до використання ІКТ у процесі навчання і в майбутній професійній діяльності розглядалися фрагментарно [6]. На думку Р. Гуревича, використання методів, які містять домінуючий стиль навчання, забезпечує максимальне засвоєння матеріалу, який вивчається [2]. Використання ІКТ формує особистість інформаційного суспільства з "новою грамотністю", яку розуміють як активне використання людиною доступних засобів інформаційних і телекомунікаційних технологій у повсякденному житті, включаючи освіту [1], виробляє вміння швидко знаходити, опрацьовувати, використовувати значні обсяги якісної інформації, розкриває творчі здібності, що, в свою чергу, створює атмосферу психологічного комфорту.

Необхідно зазначити, що курс гігієнічного навчання – обов'язкова складова частина загальноосвітньої та професійної підготовки, підвищення кваліфікації кадрів. Гігієнічні знання є обов'язковими кваліфікаційними вимогами для працівників, які підлягають обов'язковим медичним оглядам, а також для тих, хто зазнає у виробництві, сфері послуг, інших галузях ризику дії небезпечних факторів. Органи та заклади охорони здоров'я, медичні працівники, а також працівники освіти і культури зобов'язані пропагувати серед населення гігієнічні навички та здоровий спосіб життя [4]. Наголосимо, що серед загальноосвітніх дисциплін саме трудове навчання має значні потенційні можливості щодо формування культури праці школярів. На цьому акцентували свою увагу Г.В. Беленька, В.П. Брикалін, О.І. Гедвілло, М.С. Скаткін, М.П. Тименко, Д.О. Тхоржевський та інші науковці. Серед останніх публікацій окремо слід виділити Л.С. Дробот [3], яка вивчала особливості формування санітарно-гігієнічної культури в учнів з обмеженими розумовими можливостями. Однак питання підготовки майбутніх вчителів технологій до формування основ гігієнічної культури в учнів основної школи з використанням ІКТ розглядалися фрагментарно.

Метою статті є пошук шляхів підготовки майбутніх вчителів технологій до формування основ гігієнічної культури в учнів основної школи засобами ІКТ.

Виклад основного матеріалу. Завданнями освітньої галузі є поглиблення в учнів знань про власне здоров'я, фізичний розвиток, необхідність ведення здорового способу життя, безпечну поведінку, фізичну культуру особистості, взаємозв'язок організму людини з навколишнім природним середовищем; формування в учнів знань про здоров'я і безпеку, здоровий та безпечний спосіб життя [1].

Сучасний вчитель технологій повинен мати компетенцію використання ІКТ, тобто технологій, що проєктуються сучасною індустрією як в освіті, так і в повсякденному житті. Нові інформаційні технології відкривають доступ до нетрадиційних джерел інформації, дають нові можливості для творчості, дозволяють реалізувати принципово нові форми та методи навчання.

Проаналізуємо детальніше інформаційно-комунікаційну підготовку вчителів технологій з позицій функцій, які передбачають використання інформаційно-комунікаційних технологій у технологічному практикумі майбутніх вчителів технологій.

Формування вмінь використовувати засоби ІКТ у професійній діяльності – це тривалий процес, який виступає важливим компонентом професійної педагогічної підготовки майбутніх вчителів технологій. Цей процес проходить під

впливом цілеспрямованої діяльності, власної активності майбутнього фахівця та спеціальних умов. Тому вчитель технологій повинен володіти методикою аналізу і відбору необхідної та ефективної навчальної інформації для її подальшого використання учнями.

Основними причинами недостатньої готовності системи педагогічної освіти до ефективного впровадження ІКТ є обмежена кількість інформації щодо застосування ІКТ у процесі викладання навчальних дисциплін, які забезпечують формування основ гігієнічної культури, а також відсутність методик цілеспрямованого формування у майбутніх вчителів вмій та навичок використання ІКТ у навчальному процесі.

Алгоритм підготовки майбутніх вчителів технологій до використання засобів ІКТ може мати наступний вигляд:

- ознайомлення студентів з технологіями комп'ютерного моделювання (використання готових комп'ютерних моделей), самостійна розробка моделей навчальних систем;
- ознайомлення студентів з дидактичними і методичними засадами побудови педагогічного програмного засобу, умовами його доцільного й ефективного впровадження до навчально-виховного процесу сучасної школи;
- формування комплексу умій та навичок опрацювання різнотипних даних (текстовими, графічними редаторами, електронними таблицями, програмами перекладання текстів);
- робота у глобальній мережі Інтернет (електронною поштою, інформаційно-пошуковими системами, телеконференціями, тощо);
- вміння майбутніх вчителів добирати засоби та методи навчання з використанням комп'ютерно-орієнтованих дидактичних засобів та використовувати їх у педагогічній діяльності.

Тому формування інформаційної культури майбутнього вчителя технологій повинно бути однією з важливих цілей професійної підготовки з вивчення культури праці та гігієнічної культури. Сам термін «культура» походить від латинського слова «culture» «обробіток землі, догляд». Цей термін якомога точніше визначає сутність поняття культури, під яким філософи розуміють усі види перетворюючої діяльності суспільства і людини разом з її результатами. Нині слово «культура» часто вживається як міра рівня освіченості та вихованості людини. Культура праці є невід'ємною складовою культури особистості, а підвищення її рівня є показником ступеня реалізації потенційних можливостей індивіда, що дає йому змогу досягти у трудовій діяльності вищих результатів, задоволення від яких стимулює до самореалізації, самовдосконалення, творчості.

Основною формою трудового навчання школярів у загальноосвітніх навчальних закладах є уроки праці. Тому вчителі технологій зобов'язані стежити за неухильним дотриманням правил безпечної праці протягом усієї практичної діяльності учнів з метою забезпечення охорони їх здоров'я, при цьому одним із завдань є формування у школярів основ культури праці.

Серед основних проблем, що виникають під час підготовки майбутніх учителів до формування основ гігієнічної культури в учнів, слід зазначити низьку грамотність з проблеми впливу шкідливих факторів на організм працюючої людини. Розглянемо окремі компоненти.

Механічні коливання вузлів і деталей механізмів викликають коливання повітря і сприймаються органами слуху людини як звуки. Комплекс хаотичних звуків, різних за частотою та інтенсивністю, які викликають неприємні суб'єктивні відчуття, називається шумом. Шум, як стрес-фактор, є загальнобіологічним подразником, який негативно впливає на всі органи і системи організму людини. У разі тривалого систематичного впливу шуму може виникнути патологія з переважним ураженням слуху, центральної нервової і серцево-судинної систем. Розглядаючи професійні хвороби, не можна не звернути уваги на захворювання, викликані шумом. Найбільший шум створюють працюючі двигуни, або діючі цехи заводів, але, в наш час до цього списку додалися масові концерти та багато інших видів діяльності.

Нерідко, людям, які працюють в умовах шуму, доводиться використовувати в якості робочого інструменту власний голос. Постійна напруга голосових зв'язок веде до їх ущільнення. З часом голос сідає. Крім того, можуть розвиватися професійні хвороби, пов'язані із запаленнями і порушеннями голосових зв'язок.

Під загальною вібрацією розуміють механічні коливання опорних поверхонь або об'єктів, які зміщують тіло і органи працівника в різних площинах. Локальна вібрація є механічними коливаннями, які діють на обмежені ділянки тіла (руки, ноги та інше). Тривалий вплив загальної вібрації призводить до змін у центральній нервовій системі, які виявляються у запамороченнях, сонливості, шумі у вухах, болях у м'язах, порушенні координації рухів, розладах зору.

В процесі трудової діяльності діють також шкідливі фактори у вигляді пилу, електромагнітних коливань, забруднення атмосферного повітря, підвищених або знижених температурних режимів.

Найбільше допомагають у формуванні знань з основ гігієнічної культури у студентів засоби ІКТ. Так, на заняттях з технологічного практикуму практикується забезпечення майбутніх вчителів необхідною інформацією за допомогою спеціалізованих друкованих і електронних журналів, освітніх ресурсів в режимі он-лайн, присвячених питанням формування основ гігієнічної культури.

Висновки. Підготовка майбутніх вчителів технологій до формування основ культури праці та гігієнічної культури в учнів основної школи з використанням інформаційно-комунікаційних технологій здійснюється на початковому рівні, проте особлива роль відводиться предметам інформативного циклу. Інформаційно-комунікаційні технології навчання є інструментом, який дає змогу вчителю якісно змінити методи, а також організаційні форми своєї роботи. Отже, використання комп'ютерних програм значно змінює навчальний процес: одночасно відбувається взаємодія дидактичного трикутника – учень – комп'ютер – учитель.

ЛІТЕРАТУРА

1. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти [Електронний ресурс]: затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1392. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1392-2011n>. – Назва з екрану.

- Гуревич Р.С. Формування інформаційної культури майбутнього фахівця в педагогічних ВНЗ / Р.С. Гуревич // Актуальні проблеми математики, фізики і технологічної освіти: зб. наук. пр. – Вінниця, 2011. – Вип.8. – С. 3-5.
- Дробот Л.С. Особливості формування санітарно-гігієнічної культури в учнів з обмеженими розумовими можливостями / Л.С. Дробот // Трудова підготовка в закладах освіти. – 2006. – №2. – С. 41-43.
- Жалдак М.И. Система подготовки учителя к использованию информационной технологии в учебном процессе: дис. в форме науч. доклада док. пед. наук: 13.00.02 / М.И. Жалдак // АПН СССР; НИИ содержания и методов обучения. – М., 1989. – 48 с.
- Коломієць А.М. Основи інформаційної культури майбутнього вчителя: навч.-метод. посіб. / А.М. Коломієць, І.М. Лапшина, В.С. Білоус. – Вінниця: ВДПУ, 2006. – 88 с.
- Роль і значення інформаційно-комунікаційних технологій у підготовці майбутнього вчителя технології [Електронний ресурс] / О.І. Петрицин // [Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Sitimn_2014_38_82). – 2014. – Вип. 38. – С. 383-388. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Sitimn_2014_38_82. – Назва з екрану.

А.М. ХОРОНЖЕВСКИЙ. ПОДГОТОВКА БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ ТЕХНОЛОГИЙ К ФОРМИРОВАНИЮ ОСНОВ ГИГИЕНИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ В УЧАЩИХСЯ ОСНОВНОЙ ШКОЛЫ С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ ИНФОРМАЦИОННО-КОММУНИКАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ

Резюме. В статье проанализирована проблема использования ИКТ в подготовке будущих учителей технологий к формированию основ гигиенической культуры у учащихся основной школы. Определены определенные принципы и подходы к решению этого вопроса.

Ключевые слова: информационно-коммуникационные технологии, профессиональная подготовка, гигиеническая культура, шум, вибрация, трудовое обучение.

O.M. KHORONZHEVSKYI. PREPARATION OF FUTURE TEACHERS OF TECHNOLOGY TO ESTABLISHING THE FOUNDATIONS OF HYGIENIC CULTURE IN SECONDARY SCHOOL PUPILS USING INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES

The summary. The article analyzes the problems of ICT use in the preparation of future teachers of technology in forming the foundations of hygienic culture of pupils of primary school. The certain principles and approaches to solution of this issue were identified.

Key words: Information and communication technologies, forms of work, professional education, hygienic culture, the noise, vibration.

Рекомендовано до друку.

Д-р. пед. наук, проф. І.С. Войтович.

Одержано редакцією 22.03.2017 р.

УДК: 378.147 (075)

І.С. ГОЛІЯД, Т.Ю. ЧЕРНОВА

КЛЮЧОВІ КОМПЕТЕНЦІЇ ПЕДАГОГА-КОУЧА

Резюме. У статті розкриті компетенції педагога-коуча. Актуалізовано їх значення для ефективної партнерської взаємодії суб'єктів освітнього процесу та розвитку коучингової компетентності педагога.

Ключові слова: коучингова компетентність, педагогічний коучинг, компетенції педагога-коуча, суб'єкт освітнього процесу, евтагогіка, хьютагогіка

Постановка проблеми. Педагоги все більше розуміють наскільки важливо залучення суб'єктів освітнього процесу (СОП) до активного і усвідомленого процесу навчання. Учні та студенти в таких умовах охоче комунікують, задають влучні питання, шукають відповіді, застосовують отримані знання для розв'язання проблем та завдань, слухають один одного, конструктивно обговорюють ідеї, отримують задоволення від навчального процесу та діяльності.

Зрозуміло, що отримані навички у такому активному й усвідомленому навчанні будуть корисні в житті всім учасникам освітнього процесу. Але все це мало знати педагогам, батькам, соціальним партнерам, важливо діяти, виконувати навчальні програми в існуючих умовах, щоб навчання, організоване в освітніх установах, стало більш глибоким та корисним у реальному житті, допомагало СОП краще вчитися, генерувати маленькі ідеї у перспективні, корисні для суспільства глобальні проекти.

Отже, програму курсу «Педагогічний коучинг» [4] розроблено для формування у педагогів та всіх зацікавлених учасників освітнього процесу професійно важливих особистісних якостей таких як: критичне мислення, креативність, мобільність, комунікабельність, толерантність, урівноваженість, чуйність, доброзичливість, прагнення до самопізнання, саморозвитку і самореалізації, саморефлексії та ін. Це сприяє якісним змінам в освіті, адаптації СОП до нових умов, підвищує рівень професійної компетентності педагогів, складовою якої є і коучингова компетентність.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Інтерес до коучингу як освітньої інновації з'явився в Україні, як і в інших деяких пострадянських державах, близько десяти років тому. Натомість в європейських державах цей напрям розвивається понад двадцять років, у тому числі в сучасній освіті. За цей час у науковому обігу з'явився термін «евтагогіка» або «хьютагогіка», який має безпосереднє відношення і до коучингу. Його введено австралійцями Стюартом Хассе і Крісом Кеньйоном з Університету Південного Хреста в 2000 році в роботі «From Andragogy to Neutagogy» [6] як учіння про самоосвіту, тобто вчення про те, як самостійно вчитися в XXI столітті.

© І.С. Голіяд, Т.Ю. Чернова, 2017